

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken

Natura 2000-område nr. 157

Habitatområde H138

Fuglebeskyttelsesområde F100

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Sjælland

Dato: Juni 2023

Forsidefoto: Tissø søbred syd for Lille Fuglede

ISBN: 978-87-7564-602-9

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstofholdige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Miljøminister Magnus Heunicke

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturlilstand og gunstig bevaringsstatus.....	8
2. Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken.....	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	12
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	12
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	13
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	16
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur.....	17
2.3.4 Forekomst af marine naturtyper	18
2.3.5 Tilstand af levesteder for arter.....	18
2.3.6 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	18
3. Målsætninger	21
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	22
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....	22
3.3 Modstridende naturinteresser.....	24
4. Indsatsprogram.....	25
4.1 Generelle retningslinjer	26
4.2 Områdespecifikke retningslinjer	27
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	27
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	28

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelt konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

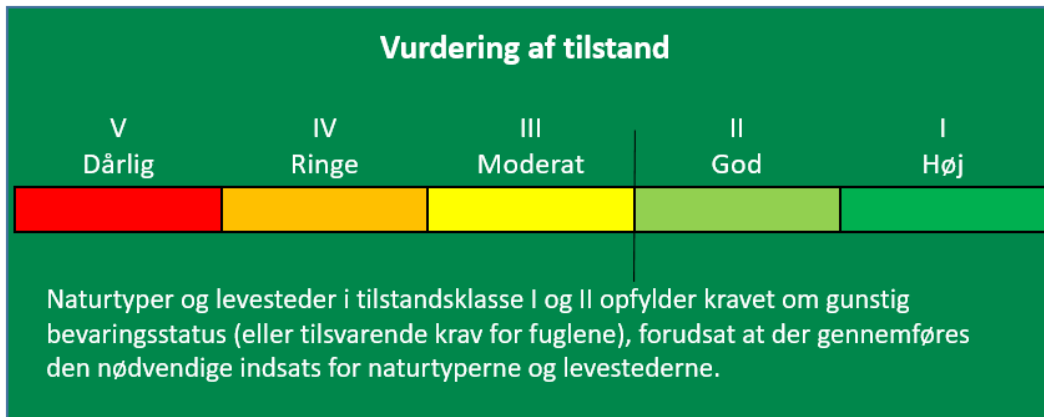
1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegnings af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglenes vedkommende. For naturtyper eller arters/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

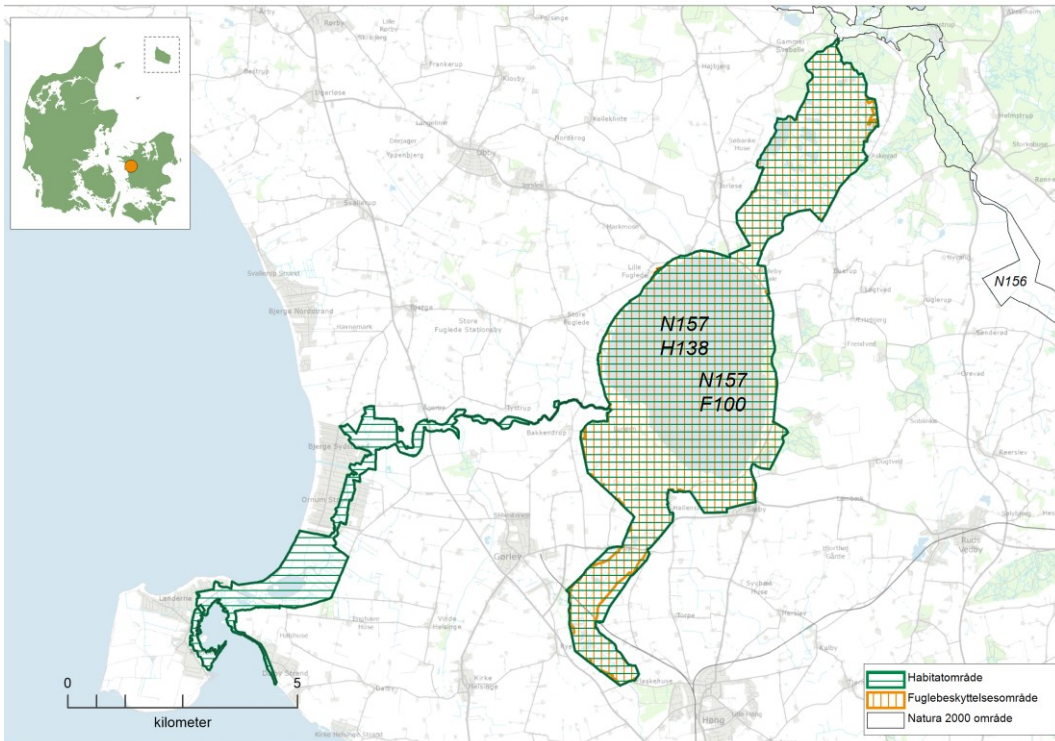
For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om given naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglenes levesteder.

2. Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken

Natura 2000-området N157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken består af habitatområde H138 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken og fuglebeskyttelsesområde F100 Åmose, Tissø og Hallenslev Mose.

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken har et areal på 3.395 ha, hvoraf 31 ha er hav og 1296 ha er vandflade i større søer. Tissø, der er landets fjerde største sø, udgør 1.200 ha. Området er udpeget som habitatområde nr. 138 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken og fuglebeskyttelsesområde nr. 100 Tissø, Åmose og Hallenslev Mose. Området er primært privatejet, mindre arealer ved Tissø samt Flasken ved Halleby Å's udløb er dog statslige. Området afgrænses som vist på kortet. Natura 2000-området ligger i Kalundborg Kommune og inden for vandområdedistrikt Sjælland.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte rastende gæs og svaner samt yngleflokket af bl.a. dværgerterne, fjordterne, plettet rørvagtel, rørdrum og rørhøg.

Området er endvidere specielt udpeget for at beskytte levesteder for odder og den lille snegl skævvindelsnegl samt naturtyperne surt overdrev og tidvis våd eng, som overvejende findes omkring Hallebyåens udløb ved Flasken samt kalkoverdrev og rigkær, som findes omkring Tissø. Endelig skal området særligt beskytte området søer, vandløb og Hallebyåens uregulerede udløb i Storebælt.

Af interessante arter i området bør endvidere nævnes pignmerling.

Skæv vindelsnegl er fundet få steder langs bredden af Tissø og udgør en del af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag. Foto af Peter Leth.

Området er beliggende syd og sydøst for Kalundborg. Startende fra nord omfatter området Lille Åmose, som gennemløbes af Øvre Halleby Å. Syd herfor ligger Tissø, som er dannet som et såkaldt dødishul, det vil sige, ved at en stor isklump under den sidste istid har lavet en vandfyldt lavning.

Søens østlige bred er fredet af hensyn til plantelivet og for at sikre udsigten. Endvidere er søens østlige halvdel inklusive bredzonen udlagt som Vildtreservat med restriktioner i færdsel og jagt.

Tissø afvandes mod vest gennem Nedre Halleby Å, som på sin vej bl.a. passerer Bjerge Enge og Fællesfolden for ved Flasken at nå Storebælt. Bøstrup Å, som bl.a. gennemløber Jødelands Mose, Hallenslev Mose og Rye Mose er et sydfra kommende sideløb til Nedre Halleby Å.

I nord grænser området op til Natura 2000-område nr. 156, Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å. Lille Åmose og Hallenslev Mose består begge overvejende af uopdyrkede arealer, men har tidligere været anvendt til tørvegravning og præges derfor af vandfyldte tørvegrave, krat og tilgroningsmoser. Arealer vest for Tissø ved Bjerge Enge og langs Nedre Halleby Å er afgræssede enge og strandenge med rester af afsnørede åløb. Halleby Ås brede udmunding i Storebælt er et af de få naturlige og uregulerede åudløb på Sjælland.

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 138		
Naturtyper:	Flodmunding (1130)	Lagune* (1150)
	Strandvold med enårige planter (1210)	Strandvold med flerårige planter (1220)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Grå/grøn klit* (2130)	Søbred med småurter (3130)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Tørt kalksandsoverdrev* (6120)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Rigkær (7230)	Bøg på muld (9130)
	Ege-blandskov (9160)	Skovbevokset tørvemose* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Skæv vindelsnegl (1014)	Pigsmerling (1149)
	Stor vandsalamander (1166)	Odder (1355)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 100		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Pibesvane (T)
	Sangsvane (T)	Grågås (T)
	Sædgås (T)	Blisgås (T)
	Havørn (Y)	Stor skallesluger (T)
	Fiskeørn (TY)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Klyde (Y)	Brushane (Y)
	Dværgterne (Y)	Fjordterne (Y)

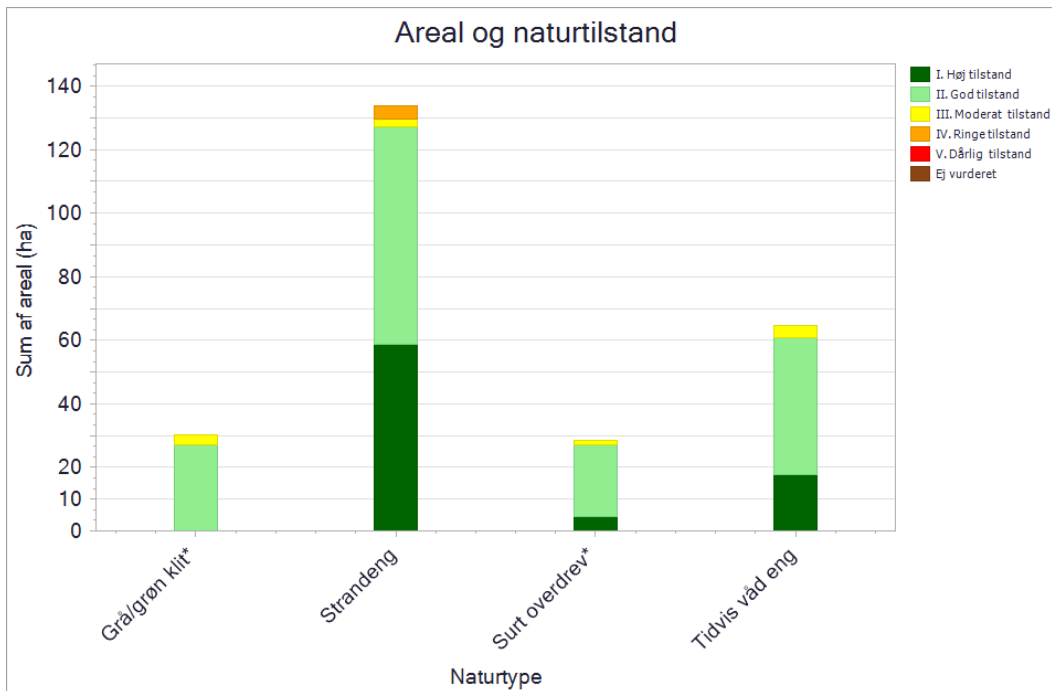
Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Fiskeørn er ikke tilstede i fuglebeskyttelsesområde F100. For trækfuglene er følgende fugl ikke tilstede i national eller international væsentlig forekomst: fiskeørn i fuglebeskyttelsesområde F100. Den nævnte fugl gennemgås derfor ikke yderligere, hverken som ynglefugl eller trækfugl.

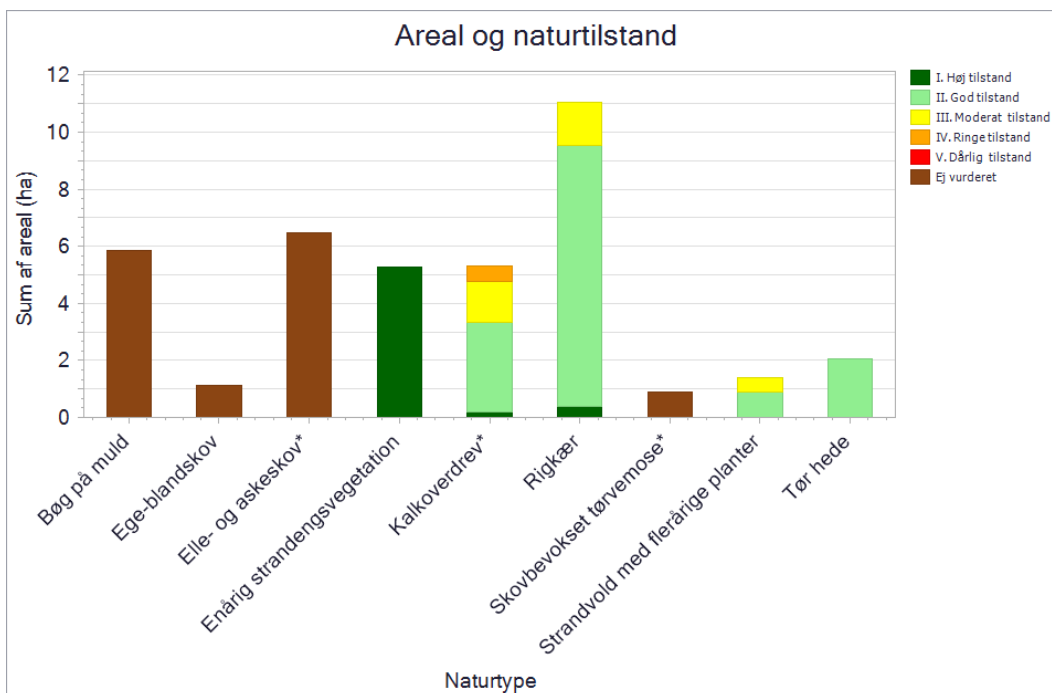
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

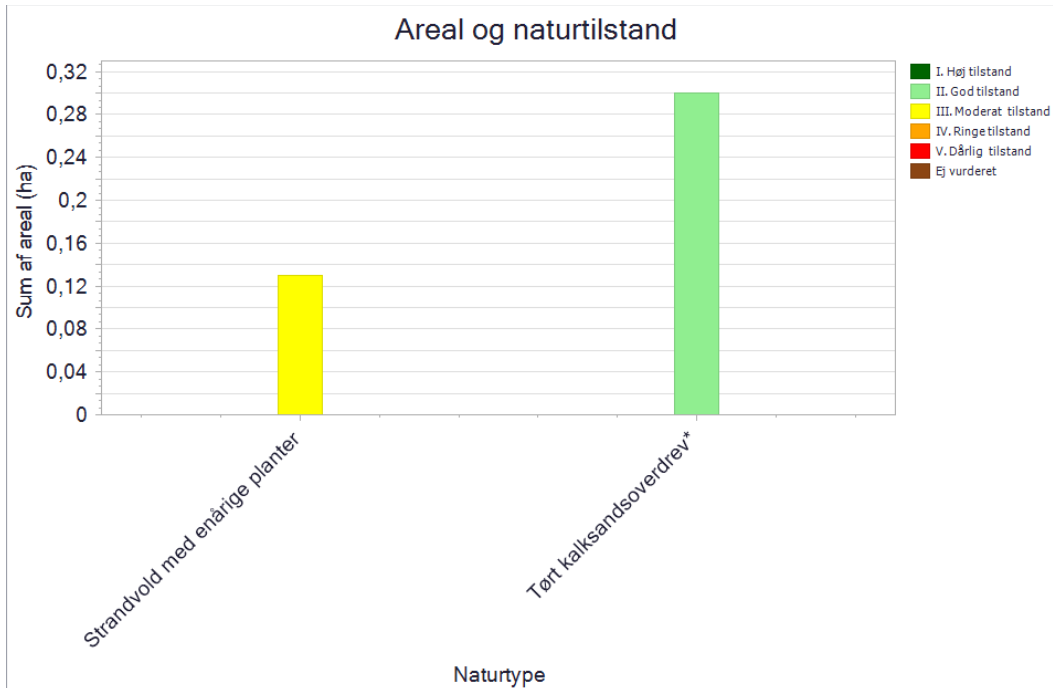
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

Strandeng ol. (1330, 1310). Der er kortlagt ca. 134 ha *strandeng* (1330) og ca. 5 ha *enårig strandengsvegetation* (1310). Strandenge findes ved Flasken og Reersø Vejle. Forekomsterne har helt overvejende god eller høj tilstand, hvilket bl.a. skyldes fravær af invasive arter og kystsikring samt, at de græsses af kreaturer. At arealer er i moderat naturtilstand skyldes især, at de er ugræssede og følgelig har en for naturtypen ugunstig vegetationshøjde. *Enårig strandengsvegetation* (1310) er udelukkende registreret i høj naturtilstand, primært fordi arealerne generelt har lav vegetation uden vedplanter og invasive arter, og fordi de har stor mangfoldighed af arter.

Tidvis våd eng (6410). Der er kortlagt ca. 65 ha *tidvis våd eng* (6410). Stort set alle kortlagte forekomster af *tidvis våd eng* (6410) har god eller høj naturtilstand. Den gode eller høje naturtilstand skyldes især, at forekomsterne er fri for invasive arter og afvanding samt, at de afgræsses og i øvrigt rummer positive elementer som f.eks. udbredt forekomst af lavtvoksende star-arter.

Grå/grøn klit (2130). Der er kortlagt ca. 30 ha *grå/grøn klit* (2130). Forekomsterne er helt overvejende kortlagt i god naturtilstand. Den gode naturtilstand skyldes bl.a. lav dækning af vedplanter og en vegetationshøjde som overvejende er lav og varieret, som det er optimal for naturtypen. Tilgroning ses på visse arealer, men er ikke noget problem på hovedparten af forekomster med naturtypen. Derimod forekommer invasive arter på alle forekomster og med en truende dækningsgrad på cirka 1/4 af forekomsten af naturtypen.

Surt overdrev (6230). Der er kortlagt ca. 29 ha *surt overdrev* (6230). De sure overdrev i området er generelt i god eller høj naturtilstand, hvilket især skyldes at de er afgræssede, kun kan sparsomt forekomme af invasive arter og at de ikke er påvirkede af gødning fra landbrug.

Rigkær (7230). Der er kortlagt ca. 11 ha *rigkær* (7230). Naturtilstanden af *rigkær* er helt overvejende god, hvilket bl.a. skyldes, at forekomster generelt er græssede, uden afvanding, uden påvirkning af gødning fra landbrug og uden forekomst af invasive arter.

Kalkoverdrev (6210). Der er kortlagt ca. 5,3 ha *kalkoverdrev* (6210). Et stykke over halvdelen af arealet med *kalkoverdrev* er kortlagt i god eller høj naturtilstand. Resten er i moderat eller ringe naturtilstand. Årsagen til at forekomster har høj eller god naturtilstand er især, at de er uden invasive arter, er græssede og her en relativt artsrig vegetation. Årsagen til at forekomster kun opnår moderat eller ringe naturtilstand er især, at de har en høj vedplantedækning og er påvirket af næringsstoffer fra naboarealer, og at de bl.a. af den grund har et lavt artsindeks (dvs. få naturtypekarakteristiske og følsomme arter).

Tør hede (4030). Der er kortlagt ca. 2 ha *tør hede*. Naturtilstanden på forekomsterne er god, hvilket især skyldes, ingen eller meget ringe forekomst har af invasive arter, afgræsning eller delvist afgræsning og fravær af gødningspåvirkning fra landbrugsarealer.

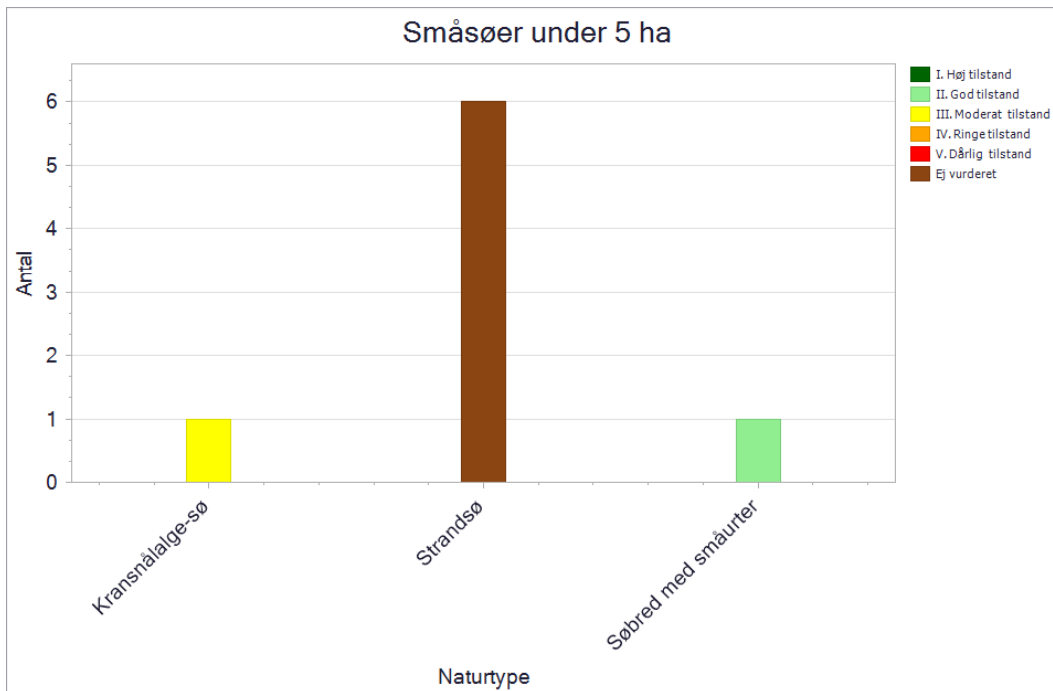
Tørt kalksandoverdrev (6120). Der er kortlagt ca. 0,3 ha med *tørt kalksandoverdrev* (6120). Forekomsten findes på en vejskrænt nord for Tissø og er kortlagt i god naturtilstand. Den gode tilstand skyldes især, at forekomsten er græsset, har vegetationsløse partier, at den er uden invasive arter og, at den ikke påvirkes af gødning fra landbrugsarealer.

Strandvold med flerårige planter (1220). Der er kortlagt ca. 1,4 ha *strandvold med flerårige planter* (1220). De fleste arealer med *strandvold med flerårige planter* er i god naturtilstand. Ingen forekomster er truet af kystsikring. Den moderate tilstand for en del arealer skyldes primært forekomst af invasive arter.

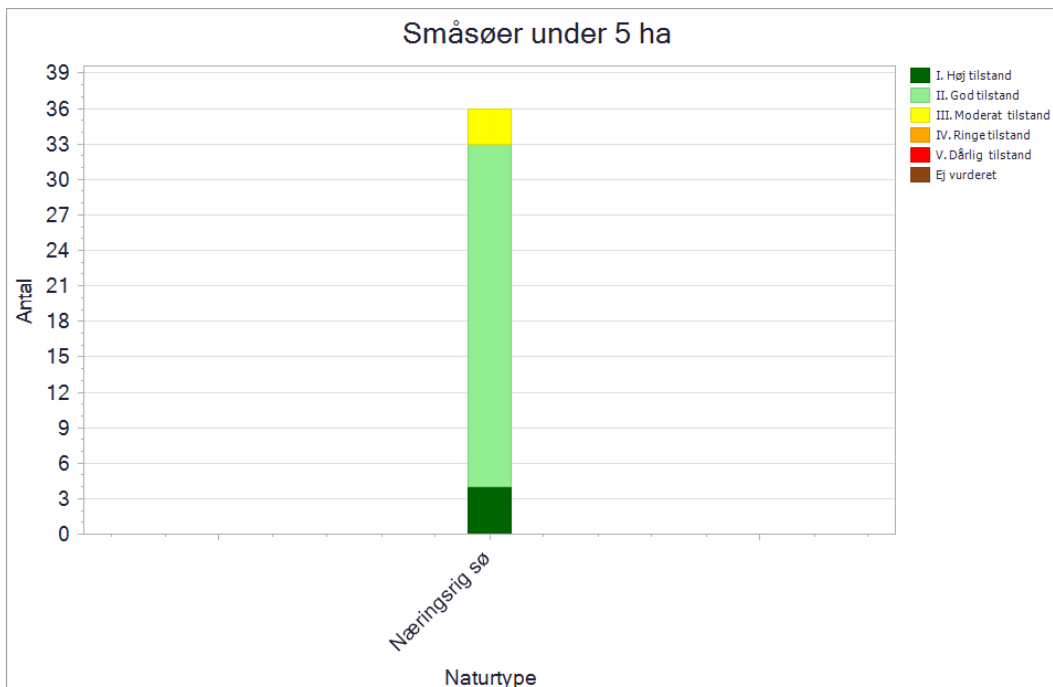
Strandvold med enårige planter (1210). Et lille areal på ca. 0,12 ha af typen *strandvold med enårige planter* er kortlagt indenfor udvidelsen af natura 2000-området ved Reersø Vejle. Naturtilstanden er moderat, hvilket især skyldes et lavt artsantal (artsindeks) og næsten fraværd af vegetationsløse partier.

Skovnaturtyper. Der er i området kortlagt 14 ha skovnaturtyper fordelt på 6,5 ha med *elle- og askeskov* (91E0), ca. 6 ha med *bøg på muld* (9130), 1 ha på *ege-blandskov* (9160) og 1 ha på *skovbevokset tørvemose* (91D0). Antallet af store træer er generelt lavt, ingen arealer er registreret med mere end 1-5 store træer pr. ha. Mængden af større stykker stående dødt ved er ligeledes relativt lavt for alle skovtyper – typisk færre end 6 stykker pr. ha. Kun på ca. 10 % af forekomsten af *elle- og askeskov* (91E0) er der registreret 6-10 stykker stående dødt ved pr. ha. Antallet af større stykker liggende dødt ved er 1-5 eller lavere i ca. 80 % af arealet af *bøg på muld* (9130), i hele forekomsten af *ege-blandskov* (9160) og i knap halvdelen af forekomsten af *elle- og askeskov* (91E0). Mængden af liggende dødt ved er en smule højere på de resterende skovarealer. Således er der registreret 6-10 stykker liggende dødt ved pr. ha på ca. 20 % af arealet med *bøg på muld* (9130), mere end 10 stykker liggende dødt ved på ca. halvdelen af arealet med *elle- og askeskov* (91E0) og 6-10 stykker liggende dødt ved på hele forekomsten af *skovbevokset tørvemose* (91D0).

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af kortlagte små søer i området af typerne *kransnålalgesø* (3140), *strandsø* (1150) og *søbred med smårter* (3130).

Antal og tilstand af kortlagte små søer i området af typen *næringsrig sø* (3150).

I natura 2000-området er der kortlagt 38 små søer fordelt på søtyperne søbred med smårter (1 stk.), kransnålalge-sø (1 stk.) og næringsrig sø (36 stk.).

Søen af typen søbred med småurter (3130) er tilstandsvurderet i god naturtilstand. Kransnålgesøen (3140) er tilstandsvurderet i moderat naturtilstand. Tilsvarende er næringsrig sø (3150) tilstandsvurderet med 3 i moderat naturtilstand, 29 i god naturtilstand og 4 i høj naturtilstand.

Næsten alle områdets småsøer vurderes generelt at have god eller høj naturtilstand, hvilket generelt skyldes ingen eller ringe landbrugspåvirkning langs bredderne, ringe næringsstofpåvirkning og fravær af trådalger. For søbred med småurter, næringsrig søer og kransnålgesøer er det tillige afgørende, at søerne er lysåbne uden stor skyggevirksomhed fra træer og buske og at søerne har relativt stor dækning af submers vegetation. For kransnålgesøer er det afgørende, at kransnålalger er en væsentlig del af den submerse vegetation.

Områdets ene kortlagte kransnålgesø (3140) har moderat tilstand, primært pga. at vandhullet er en smule påvirket af næringsstoffer, har lidt trådalger og kun har en relativt lille dækning af kransnålalger. Årsagen til moderat tilstand i tre søer af typen næringsrig sø er især lav dækning af undervandsplanter, forekomst af trådalger eller næringsstofpåvirkning.

I dette område er der 3 søer over 5 ha. Den ene - Tissø - er bestemt til søtypen kransnålgesø (3140). De øvrige to (Madesø og sø ved Lille Åmose) henregnes til naturtypen næringsrig sø (3150), kendetegnet ved forekomst af frit flydende vandplanter eller visse store arter af vandaks.

2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	30,41

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette område findes der 31,8 km vandløb, der er omfattet af vandområdeplanen for Sjælland. Habitatnaturtypen "Vandløb med vandplanter" (3260) er registreret på 30,4 km indenfor habitatområdet.

De kortlagte strækninger ligger i vandløbene Øvre Halleby Å, Nedre Halleby Å, tilløb til Øvre Halleby Å, tilløb til Tissø samt Bøstrup Å.

Bøstrup Å er et større sideløb til Nedre Halleby Å. Vandløbet har lav hældning og er følgelig langsomtflydende med relativt blød bund. Nedre Halleby Å er ligeledes langsomtflydende, og er i øvrigt præget af at ligge nedstrøms en stor sø (Tissø). Øvre Halleby Å løber gennem et større moseområde og ender i Tissø. Åen omdannes pga. oversvømmelser visse vintre til et større, sammenhængende fladvand, som omfatter tørvegrave, enge og mosearealer omkring åen.

Der er fund af pigning og spor af odder i vandløbene indenfor habitatområdet.

2.3.4 Forekomst af marine naturtyper

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt areal
Flodmunding	1130	2004	30 ha

Tabellen viser arealet af områdets kortlagte marine naturtyper og kortlægningsåret.

2.3.5 Tilstand af levesteder for arter

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

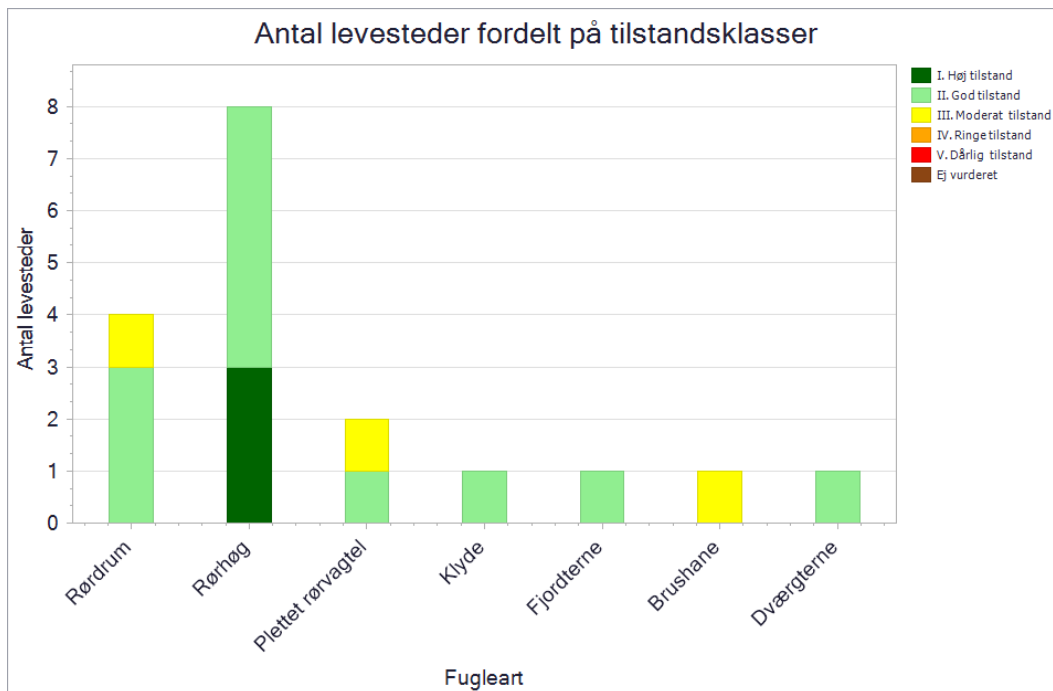
Det ses af figuren, at langt hovedparten af søer kortlagt som muligt levested for stor vandsalamander, har en god eller høj naturtilstand (58 af 72 søer). Søer med høj eller god naturtilstand har typisk en vis forekomst af submers vegetation, lille skyggepåvirkning på bredzonen, fravær af andefodring, fravær af trådalger og uden afløb via rør eller grøfter. De resterende 14 søer er kortlagt i moderat naturtilstand, hvilket typisk skyldes en ringere tilstand af en eller flere af nævnte parametre. Yderligere forhold kan naturligvis indvirke på vandhullers tilstand som levested for stor vandsalamander.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

2.3.6 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Inden for Natura 2000-området er der kortlagt fire mulige levesteder for rørdrum. Det drejer sig om større rørskovsområder syd for Tissø ved Hallenslev Mose og ved Rye, et område langs Tissø østbred samt et rørskovs område i Lille Åmose øst for Madesø. Tre af områderne er kortlagt i god naturtilstand et i moderat naturtilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at områderne er relativt våde og at de rummer rørsumparealer af en betydelig størrelse. Årsagen til at ét levested har moderat tilstand skyldes overvejende, at det er en mindre, ikke isoleret rørsump (1-3 ha) med nogen afvanding. Det vurderes, at de potentielle levesteder for rørdrum primært trues af prædation fra ræve og andre rovdyr, men at disse trusler ikke forhindrer en fortsat ynglefremkomst af rørdrum i området.

I området er der kortlagt otte levesteder for rørhøg. I tre af disse er tilstanden beregnet til høj og fem levesteder til god tilstand. Den helt overordnede gunstige tilstand skyldes primært, at forekomsterne er uforstyrrede og at de rummer store sammenhængende rørskove, hvor især vandstand sikrer, at de rugende fugle har gode ynglef forhold i form af stor sikkerhed for eventuelle prædatorer.

I området er der kortlagt to potentielle levesteder for plettet rørvagtel. Én er beregnet til god naturtilstand og én til moderat naturtilstand. God naturtilstand i det ene område skyldes primært, at jordbunden er våd fordi grundvandet står højt dvs. nær jordoverfladen. Området med moderat tilstand er kvalitetsmæssigt primært truet af en noget tørrere jordbund og af at vegetationshøjden overvejende er lavere end hvad der er optimalt for arten. Det vurderes, at områdets karakter med relativt store arealer med relativt høj vegetation på våd bund tilfredsstillende betingelserne for en ynglefremkomst af plettet rørvagtel. På baggrund af artens noget uregelmæssige forekomst i fuglebeskyttelsesområdet, er det ikke muligt med sikkerhed at udtale sig om trusler mod arten i området. Af samme grund er det usikkert om der kan opnås ynglefremkomst i området hvert år. Vurderingen kompliceres yderligere af, at ynglefremkomst i området også afhænger af forhold udenfor natura 2000-området, herunder vejrforhold under fuglenes trækperiode.

I området er der kortlagt ét levested for klyde. Tilstanden er beregnet til god, hvilket primært skyldes, at området er svært tilgængeligt for ræve, er relativt uforstyrret af mennesker og at vegetationshøjden på stedet er overvejende middelhøj.

I området er der kortlagt ét levested for fjorderne. Naturtilstanden er beregnet til høj, hvilket primært skyldes, at området har lav vegetation og er isoleret i forhold til ræve.

I området er der kortlagt ét muligt levested for brushane. Tilstanden er beregnet til moderat. Grunden til at området kun opnår moderat naturtilstand er primært at vegetationen er relativt høj og, at afstanden til høje strukturer så som træer er forholdsvis lille, hvilket kan favorisere prædatorer (f.eks. krager), som udnyttes høje strukturer som udkiksposter. Det vurderes, at de væsentligste trusler mod området som levested for brushane er for høj græs/urtevegetation og prædation. Det skal bemærkes, at området også er muligt levested for plettet rørvagtel, som har andre krav til levested end brushane. Særligt kravene til græs-/urtevegetationens højde er forskellige. Det er derfor ikke forventeligt, at området ikke kan opnå god eller høj tilstand for begge arter. På den baggrund vurderes det ikke realistisk, at der etableres en stabil yngleforekomst af brushane i området inden for en kort årrække. Årsagen til denne vurdering er ikke blot ovennævnte lokale trusler, men også artens generelle tilbagegang i hele Danmark, ikke mindst på indlandslokaliteter som denne.

I området er der kortlagt ét levested for dværgterne. Naturtilstanden er beregnet til høj, hvilket primært skyldes, at området er uforstyrret af mennesker, har lav vegetation og er isoleret i forhold til ræve. At området har risiko for overskylning er en trussel, idet det kan betyde at ungerne drukner, og at arten derved ikke får ynglesucces. Til en vis grad er overskylningsfaren en naturlig rammebetingelse for dværgterne, som arten normalt klarer ved at omlægge reden eller i kraft af sin relativt høje levealder at opnå ynglesucces et andet år.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er,

- At området udvikles i retning mod en tilstand med sammenhængende forekomster af især lysåbne naturtyper, som skaber gode leve- og voksesteder for naturtypernes karakteristiske arter og for arterne på udpegningsgrundlaget.
- At tilstanden af områdets vandløb (3260) har en gunstig udvikling mod god økologisk tilstand og naturlig dynamik og hydrologi til gavn for områdets mosetyper, søer og flodmunding (1130) samt til gavn for levesteder for arter, knyttet til vådbundsarealer herunder bl.a. plettet rørvagtel, brushane, rørdrum, rørhøg og odder.
- At væsentlige forekomster af lysåbne naturtyper med en stærkt ugunstig bevaringsstatus eller en særlig forekomst i Danmark sikres (1330, 2130, 4030, 6120, 6210, 6230, 6410, 7230) og søges sammenkædet, hvor det er muligt.
- At Natura 2000-området skaber og sikrer egnede levesteder for odder, således at området i sammenhæng med tilstødende områder på Sjælland sikrer regionen en levedygtig bestand af odder.
- At sikre tilstrækkeligt med uforstyrrede raste- og fødesøgningsarealer for trækkende gæs og svaner.
- At sikre tilstrækkeligt med uforstyrrede ynglelokaliteter for ynglefugle på udpegningsgrundlaget, herunder især for dværgterne, klyde, brushane, rørdrum, rørhøg og plettet rørvagtel.
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning samt gode spredningsmuligheder for naturtypernes karakteristiske og sjældne arter samt for arterne på udpegningsgrundlaget.
- Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 297 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 84 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til overvejende vådbund, ca. 42 ha som naturtyper knyttet til overvejende tørbund, ca. 30 ha som naturtyper knyttet til flyvesand og 140 ha som salttolerante naturtyper.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 70 ha vådbundsnaturtyper, mindst 33 ha tørbundsnaturtyper, mindst 27 ha naturtyper knyttet til flyvesand og mindst 133 ha salttolerante naturtyper i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 14 ha. For de skovbevoksede naturtyper, skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

Arter

- For arter med et tilstandsvurderingssystem er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levesteder i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- Tilstanden og det samlede areal af de kolonirugende fugles kortlagte levesteder må ikke være i tilbagegang, og mindst 75 % af arealet skal være i fremgang mod eller fastholdes i tilstandsklasse I-II.
- For mose- og rørskovsfugle og engfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang.

Trækfugle

- For trækfugle, der kan optræde med nationalt eller internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af national eller international betydning.

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For søer over 5 ha, vandløb og marine naturtyper henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.
- For de marine naturtyper skal tilstand og areal være stabile eller i fremgang og bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

Der er ikke i dette Natura 2000-område konstateret væsentlige konflikter af den karakter.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsats for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsats for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.
4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlag, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, og på om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr.
9. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levestederne for brushane forbedres, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
2. Tilstanden af levestederne for klyde sikres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for fjordterne og dværgterne.
3. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. Stor vandsalamander, Odder, Skæv vindelsnegl, Pigsmerling, Pibesvane (T), Sangsvane (T), Stor skallesluger (T), Grågås (T), Sædgås (T), Blisgås (T), Rørdrum (Y), Plettet rørvagtel (Y), Fjordterne (Y), Klyde (Y) og Rørhøg (Y). Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
4. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
5. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 10 ha, med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10 % dækning.
6. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
7. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservatet *Tissø Vildtreservat*.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger inden for vandområdedistrikt Sjælland.

Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2022-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er kobled til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grå/grøn klit*	2130
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enårig strandengsvegetation	1310
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandeng	1330
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med enårige planter	1210
Salttolerante naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Strandvold med flerårige planter	1220
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kalkoverdrev*	6210
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tørt kalksandsoverdrev*	6120
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på muld	9130
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tidvis våd eng	6410
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Ege-blandskov	9160
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Skovbevokset tørvemose*	91D0

Grupperinger af habitatarter	Arts navn	Arts nr.
Arter med tilstandsvurderingssystem	Stor vandsalamander	1166
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Odder	1355
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Pigsmerling	1149
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Skæv vindelsnegl	1014

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Engfugle	Brushane	A861
Kolonirugende fugle	Dværgterne	A885
Kolonirugende fugle	Fjordterne	A193
Kolonirugende fugle	Klyde	A132
Mose- og rørskovsfugle	Plettet rørvagtel	A119
Mose- og rørskovsfugle	Rørdrum	A021
Mose- og rørskovsfugle	Rørhøg	A081
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Havørn	A075
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rød glente	A074

Grupperinger af trækfugle	Fugle navn	Fugle nr.
Trækfugle, international betydende forekomst	Grågås	A043
Trækfugle, international betydende forekomst	Sangsvane	A038
Trækfugle, international betydende forekomst	Sædgås	A039
Trækfugle, national betydende forekomst	Blisgås	A394
Trækfugle, national betydende forekomst	Pibesvane	A037
Trækfugle, national betydende forekomst	Stor skallesluger	A070

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med småarter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Marin naturtype	Flodmunding	1130
Marin naturtype	Lagune*	1150
Søer over 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer over 5 ha	Næringsrig sø	3150
Vandløb	Vandløb	3260

Resume

Natura 2000-plan for Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken (nr. 157). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk